

Motion till riksdagen 2021/22:3720

av **Mathias Tegnér och Fredrik Lundh Sammeli (båda S)**

Om moderna sociala försäkringar

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om moderna sociala försäkringar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det finns ett tydligt samband mellan ekonomisk styrka och välfärd. I länder där de ekonomiska trygghetssystemen är väl utbyggda tenderar människor att känna högre tillit till varandra och större öppenhet mot handel och en öppen ekonomi. Det är när vi tror på framtiden som vi vågar bilda familj och skaffa barn, flytta, byta jobb eller hoppa på en utbildning. I alla år har välfärdstjänster, såsom förskola, fritidshem, omsorgen om våra anhöriga, en bra sjukvård, varit centralt för att kunna kombinera familj med arbetslivet. Våra trygghetsförsäkringar skyddar oss från stora inkomstbortfall när livet förändras. Om du blir sjuk, får barn eller förlorar jobbet. Tryggheten och möjligheten att ställa om till en ny livssituation ska inte vara beroende av om du har råd att teckna en extra försäkring.

Detta kan också uttryckas som Anna Hedborg gjorde det i Tillbaka till socialförsäkringar för alla.

Det avancerade välfärdssystemet har nästan alltid handlat om två grundläggande principer och deras inbördes beroende. Den första principen gäller Arbetslinjen uttolkad som att Alla som kan bör försörja sig själva genom eget arbete. Den andra principen gäller Generell välfärd för att åstadkomma jämlikhet, genom vård, skola, omsorg på lika villkor och inkomstrygghet genom inkomstrelaterade individuella socialförsäkringar för alla. Och det är särskilt socialförsäkringarna som samspelar med Arbetslinjen i en ömsesidigt förstärkande process.

Socialförsäkringarna har varit en förutsättning för att svenskar är det land i världen med nästan högst sysselsättningsnivå. Men våra socialförsäkringar har inte bara varit viktiga för de människor som bor och lever i Sverige. De har också varit instrumentella för att göra Sverige mer jämlikt. Socialförsäkringarnas omfördelande effekt är större än

vad många tror, då nyttjandet av systemen inte är normalfördelade över befolkningen. Kort sagt, låginkomsttagare är oftare sjuka och arbetslösa än andra delar av befolkningen. I en rapport från Kommunal, Under höga tak ryms alla, konstateras det att 2008 omfördelades 36 miljarder från höginkomsttagare till låginkomsttagare.

Taken

Under de senaste decennierna har andelen svenskar som inte har fullgott skydd i våra socialförsäkringar ökat. Bakgrunden är en kontinuerlig löneökningstakt, men att taket i a-kassa och sjukförsäkringen inte justerats i samma takt. Under mandatperioden 2014–2018 höjde den socialdemokratiskt ledda regeringen både taken i sjukförsäkringen och i a-kassan. Regeringen bör överväga att justera taken i takt med löneökningarna. Risker är annars att fler personer kommer att ifrågasätta de generella välfärdssystemen, baserade på inkomstbortfallsprincipen.

Taken bör på sikt höjas så att huvuddelen av arbetskraften erhåller de 80 procent av inkomsten som fungerar som vägledande.

Historisk sjukpenninggrundandeinkomst

En av utmaningarna i våra socialförsäkringar är att de är baserade på framtida inkomster. Detta är logiskt, då det är vad försäkringarna är ämnade att försäkra. Samtidigt är denna logik en av orsakerna till att det är svårt att på förhand känna till systemets utfall. Därför tyder mycket på att det finns fördelar med att övergå till historisk sjukpenninggrundandeinkomst. Detta bör naturligtvis kombineras med övergångslösningar, så arbetstagarna inte drabbas negativt av denna förändring.

Förtagares sjukpenninggrundandeinkomst

Företagare drabbas av samma problem som anställda, men har också problemet att det är svårare att fastställa sjukpenninggrundandeinkomst. Orsaken till detta är att inkomsten för den som driver enskild firma är en residual i deklarationen och kan svårigen följas löpande. Det gör att handläggningen hos Försäkringskassan tar lång tid och att besluten förefaller mindre rättssäkra. Därför är behovet av att hitta ett nytt system att fastställa sjukpenninggrundandeinkomst extra stort för egenföretagare med enskild firma.

Rättssäkerhet och förutsägbart

Sjukförsäkringens största problem under de senaste åren har varit att tilliten till försäkringen minskar. Detta torde bero på flera saker, men ett problem är tillämpningen av principen ”normalt förekommande arbete”. Idén med ”normalt förekommande arbete” var att prövningen skulle vara realistisk och återgången till arbete anpassad efter hur den faktiska arbetsmarknaden ser ut. Så har inte blivit fallet och det behövs därför en översyn. Det är bra att en utredning nu ser på den frågan.

Slutligen behöver försäkringen bli mer flexibel. Idag finns inget utrymme för individuell prövning, när den försäkrade provas mot tidsgränserna. Frågan är exempelvis om det är rimligt att en person som är tidsmässigt nära pensionering om denne ska

prövas mot hela arbetsmarknaden månader före utträdet från densamma? Vidare förefaller det bli vanligare att sjukpenningen dras in, då den medicinska vården har allt längre köer. Det är orimligt om återgång till arbete är sannolikt.

Mathias Tegnér (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S)